

Kapadokya'da Çevre Koruma Politikaları

YASAL, YÖNETSEL VE PLANLAMA BOYUTLARI

EDİTÖRLER

Ruşen KELEŞ Mehmet TUNÇER

KAPADOKYA ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI

KAPADOKYA'DA ÇEVRE KORUMA POLİTİKALARI

YASAL, YÖNETSEL VE PLANLAMA BOYUTLARI

Editörler
Ruşen KELEŞ
Mehmet TUNÇER

KAPADOKYA ÜNİVERSİTESİ
2024

Kapadokya Üniversitesi Yayınları: 100
Siyaset Kitapları Serisi: 24
ISBN: 978-605-4448-99-9
DOI: 10.35250/kun/9786054448999
URL: https://hdl.handle.net/20.500.12695/3024

© Kasım 2024

KAPADOKYA'DA ÇEVRE KORUMA POLİTİKALARI
YASAL, YÖNETSEL VE PLANLAMA BOYUTLARI
Editörler: Ruşen Keleş, Mehmet Tunçer

© Copyright, 2024, KAPADOKYA ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI
Sertifika No: 43348

Bu eser Creative Commons "BY-NC-SA" (Atıf-GayriTicari-AynıLisanslaPaylaş) Lisansı ile lisanslanmıştır. Bu lisans, kullanıcıların eser sahibine atıf vermek koşuluyla eseri sadece ticari olmayan amaçlar için kullanmalarına ve uyarlamalarına izin verir. Buna ek olarak kullanıcıların eseri uyarlamaları hâlinde aynı veya uyumlu bir lisans kapsamında başkalarıyla paylaşmaları koşulunu getirir.

Editörler: Ruşen Keleş, Mehmet Tunçer
Seri Editörü: Halil Burak Sakal
Redaktör: Duran Can Gazioğlu
Kapak Tasarım: Defne Tunçer
Sayfa Tasarım: ademsenel.com

Makaleyle ilgili telif hakkından doğacak tüm sorunlar yazarın sorumluluğu altındadır.
Bu kitapta yayımlanan tüm bölümlerin içeriklerinden yazarları sorumludur.
Metinler, yazarların kendi düşüncelerini yansıtmaktadır.

Keleş, R., Tunçer, M. (Ed.) (2024). *Kapadokya'da Çevre Koruma Politikaları: Yasal, Yönetsel ve Planlama Boyutları*. Nevşehir: Kapadokya Üniversitesi Yayınları.
365 s, 16,5 x 23,5 cm.
ISBN: 978-605-4448-99-9
DOI: 10.35250/kun/9786054448999
Anahtar sözcükler: 1. Kapadokya, 2. Bölge Planlama, 3. Çevre Koruma.

KAPADOKYA
ÜNİVERSİTESİ
50420 Mustafapaşa, Ürgüp, Nevşehir
yayinevi@kapadokya.edu.tr
kapadokyayayinlari.kapadokya.edu.tr
0(384) 353 5009
www.kapadokya.edu.tr

KAPADOKYA'DA ÇEVRE KORUMA POLİTİKALARI

YASAL, YÖNETSEL VE PLANLAMA BOYUTLARI

Editörler
Ruşen KELEŞ
Mehmet TUNÇER

KAPADOKYA ÜNİVERSİTESİ
2024

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....7
Ruşen KELEŞ, Mehmet TUNÇER

GİRİŞ.....9
KAPADOKYA ÜNİVERSİTESİNİN KAPADOKYA'NIN KORUNMASI VE GELİŞTİRİLMESİNDEKİ ROLÜ
Hasan Ali KARASAR

BİRİNCİ BÖLÜM
UNESCO DÜNYA MİRASI KAVRAMI VE ULUSLARARASI SÖZLEŞMELER.....15
Ruşen KELEŞ

İKİNCİ BÖLÜM
KAPADOKYA'DA KORUMAYA YÖNELİK PLANLAMA SORUNLARI VE ÖNERİLER.....30
Mehmet TUNÇER

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
KAPADOKYA ALANINDA PLANLAMA.....55
Demet EROL, Fatma ERDOĞANARAS

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
ÇEVRESEL KOŞULLARA UYUMLU KAYA MİMARİSİNİN İNCELENMESİ: İRAN-KANDOVAN VE TÜRKİYE-KAPADOKYA.....77
Leila AKBARİSHAHABİ

BEŞİNCİ BÖLÜM
KAPADOKYA'DA KORUMANIN YASAL VE YÖNETSEL ÇERÇEVESİ.....108
Funda SOLMAZ ŞAKAR

ALTINCI BÖLÜM
KAPADOKYA KİMLİĞİNİN OLUŞMASINDA ETKİLİ OLAN BAZI KÜLTÜREL EMANETLER VE SORUNLARI.....140
Şükran ÜNSER

YEDİNCİ BÖLÜM
KAPADOKYA'DA KORUMA: ÖRNEK MUSTAFAPAŞA (SİNASOS) YERLEŞİMİ 168
Nimet HACISÜLEYMANOĞLU ALÇIN, Leila AKBARİSHAHABİ

SEKİZİNCİ BÖLÜM
TEHDİT ALTINDAKİ KAPADOKYA'DA MİMARLIĞI VE KORUMAYI ÖĞRENMEK 194
Aslı ÖZBAY

DOKUZUNCU BÖLÜM
KAPADOKYA BÖLGESİNDE KIRSAL MİMARİ MİRASIN KORUNMA SORUNLARI: ÜRGÜP KARAİN KÖYÜ ÖRNEĞİ 227
Aytülü DIRIK

ONUNCU BÖLÜM
MÜZE-KENT OLARAK KAPADOKYA NASIL SERGİLENMELİDİR? 243
Gonca Zeynep TUNÇBİLEK DİNÇER

ON BİRİNCİ BÖLÜM
KAPADOKYA'DA BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK: MEVCUT DURUM, KORUMA POLİTİKALARI VE SORUNLAR 253
Sabriye AK KURAN

ON İKİNCİ BÖLÜM
KAPADOKYA'DA KENTSEL SORUNLARA İLİŞKİN AKILLI ÇÖZÜMLER: ÜRGÜP ÖRNEĞİ 274
Bahar CANPOLAT, Leila AKBARİSHAHABİ

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
KAPADOKYA'DA MEKÂNSAL KİMLİK 292
Özge UZUN

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
KAPADOKYA VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK: DESTİNASYON YÖNETİMİNİN YEREL KALKINMA VE SOSYOEKONOMİK ETKİLERİ YÖNETMEDEKİ ROLÜ 317
Halil Burak SAKAL

ON BEŞİNCİ BÖLÜM
KAPADOKYA'DA KENTSEL TARIM 341
İrem YURDAY, Ceren YAĞCI, Fatih İŞCAN

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KAPADOKYA ALANINDA PLANLAMA

Demet EROL
Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, E-posta: edemet@gazi.edu.tr
ORCID: 000-0002-1705-4297

Fatma ERDOĞANARAS
Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, E-posta: fcetin@gazi.edu.tr
ORCID:0000-0002-0892-8431

GİRİŞ

Dünya üstünde milyonlarca yıldır var olan uygarlıklar, kendinden önceki uygarlıklara ve onların yarattığı birikimlere ilgi duymuştur. Bu ilgi uygarlıkların izlerinin sürmesini ve korunmasını da sağlamıştır. Zira aynı coğrafyanın topraklarını farklı dönemlerde paylaşanlar bir önceki kültürel birikimi de kendi kültürleri ile harmanlayarak sürdürmüşlerdir. Sürdürülse de kaybolsa da aktarılan birikimler "doğal ve kültürel miras" olarak adlandırılmıştır. Korunması ve sürdürülmesi konusunda uluslararası ve ulusal belgelerdeki tavsiye kararlarını hükûmetler de zorlayıcı ve yaptırıcı hukuki belgeye dönüştürmüştür.

Kapadokya bölgesi, dünyada eşsiz bir coğrafya ve sanat mirasına sahiptir. Kaya yapıları konut dışında dinî kullanımlar (kilise veya manastır) için şekillendirilmiştir. Hem mimari açıdan hem de iç süslemeleri ile sanatsal değer ortaya çıkmıştır. Diğer taraftan binlerce yıl süren toprak altı erozyonunun izleri, çevresi setlerle çevrili vadiler ve olağanüstü kaya oluşumlarıyla bir araya gelerek benzersiz bir manzara oluşturmuştur. Çeşitli uygarlıklara ev sahipliği yapmış olan Kapadokya, Türkiye'nin büyük bir ayrıcalığıdır; coğrafi yapısı, jeolojik özellikleri ve yüzyıllara yayılan farklı kültürlerin izleriyle ön plana çıkmaktadır. Bu ayrıcalıklı bölge diğer taraftan Bektaşilik ve Ahilik gibi Anadolu'nun önemli felsefe düşüncelerinin de geliştiği yerdir (Dinçer, 2016). Kapadokya bölgesini koruyarak planlama yaklaşımı turizm sektörü içinde yer almış ve farklı dönemlerde farklı politikalarla tanımlanmıştır (Topuz Cerrah ve Armatlı Köroğlu 2023). Bu makalede de Kapadokya bölgesi ölçeğinde planlama yaklaşımları mevcut mevzuat çerçevesinde tartışılacaktır.

1. DOĞAL VE KÜLTÜREL MİRAS ALANLARININ KORUNMASI İÇİN ULUSLARARASI VE ULUSAL MEKANİZMALAR; UNESCO VE ALAN YÖNETİMİ

Doğal ve kültürel miras olarak adlandırılan değerlerin korunması konusunda tüm devletlerin ortak tavsiye kararları gelişmesine neden olan gerekçe "yıkım"dır. Bu yıkım ise İkinci Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkmıştır. Özellikle Avrupa kentleri yıllardır biriktirdiği kültürün coğrafyasını kendi iradesi ile büyük ölçüde tahrip etmiştir. Ancak 1945 yılının en olumlu sonucu, büyük yıkımın sonuçlarını fark etme ve telafi edebilme fırsatının başlangıcıdır. UNESCO'nun kuruluşunun 1945 yılına rastlaması tesadüf değildir. Aynı yılın Ekim ayında önce Birleşmiş Milletler (UN), bundan bir ay sonra da UNESCO kurulmuştur. UNESCO'nun amacı, Birleşmiş Milletler Şartı'nda (United Nations Charter) ilan edilen temel özgürlüklerin yanı sıra adalete, hukukun üstünlüğüne ve insan haklarına evrensel saygıyı geliştirmek için eğitim, bilim ve kültür yoluyla uluslararası iş birliğini teşvik ederek barış ve güvenliğe katkıda bulunmak olarak ifade edilmiştir (UNESCO a, UNESCO b).

1972 Dünya Miras Sözleşmesi'nin en önemli özelliği, doğanın korunması ve kültür varlıklarının korunması kavramlarını tek bir belgede birleştirmesidir. Sözleşme, insanların doğayla etkileşim biçimini ve ikisi arasındaki dengenin korunmasına yönelik temel ihtiyacı kabul etmektedir.

Kapadokya için UNESCO'nun ayrı bir önemi vardır. Ülkemizde 1985 yılında ilk kez UNESCO Miras Alanı Listesi'ne giren 3 yerden biridir (UNESCO c, UNESCO d)..

- Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası (Sivas) 6 Aralık 1985 tarihinde, kültürel alanda, kriterler: (i), (iv)
- İstanbul'un Tarihî Alanları (İstanbul) 6 Aralık 1985 tarihinde, kültürel alanda, kriterler: (i), (ii), (iii), (iv)
- Göreme Millî Parkı ve Kapadokya (Nevşehir) 6 Aralık 1985 tarihinde, karma miras alanında ve kriterler: (i), (iii), (v), (vii)

UNESCO 17. Genel Konferansı, Paris'te 17 Ekim-21 Kasım 1972 tarihleri arasında gerçekleşmiş ve 16 Kasım 1972'de UNESCO Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme'yi kabul etmiştir. Türkiye ise Sözleşme'ye 14.04.1982 tarihinde 2658 sayılı Kanunla taraf olma kararı almış, bu karar Bakanlar Kurulu tarafından 23.05.1982 tarihinde 8/4788 sayılı Kararla onaylanmış ve 14.02.1983 tarihinde *Resmî Gazete*'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Gerekli belgelerin UNESCO Genel Merkezi'ne sunulmasıyla Türkiye, Sözleşme'ye 16.03.1983 tarihinde resmen taraf olmuştur.

- Doğal miras alanlarının, 7-10. Kriterleri,
- Kültürel miras alanlarının,1-6. Kriterleri içermesi gerekmektedir.
- Hem doğal hem de kültürel özellik taşıyan miraslar Karma Miras olarak değerlendirilmektedir. (UNESCO d)
- Kapadokya bölgesinin diğer bir özelliği ülkemizde yine alan yönetimi adı altında planlaması özel kanunla tanımlanmış iki bölgeden biri olmasıdır (UNESCO d). Bahsi geçen özel kanunlar da aşağıdaki gibidir:
- Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı Kurulması Hakkında Kanun (*Resmî Gazete* Tarihi: 28.06.2014 *Resmî Gazete* Sayısı: 29044)
- Kapadokya Alanı Hakkında Kanun (Resmî Gazete Tarihi: 01.06.2019 *Resmî Gazete* Sayısı: 30791)
- Uludağ Alanı Hakkında Kanun (Yayımlandığı *Resmî Gazete*: Tarih: 26. 01. 2023 Sayı: 32085)

2. KÜLTÜREL VE DOĞAL ALANLARININ KORUNMASI İÇİN MEVZUAT

2.1. Cumhuriyet Öncesi Dönemde "Eser" Koruma

Koruma konusunda çıkarılmış ilk düzenleme 1869 tarihli Asar-ı Atika Nizamnamesi'dir (1 Şubat 1284/13.11.1869). 1869 tarihli bu Asar-ı Atika Nizamnamesi 7 maddeden oluşmaktadır. Ancak Çal'ın (1997) da belirttiği gibi Asar-ı Atika Nizamnamesi korumayı sadece "eser" olarak görmektedir. Bu "eser" de taşınabilir niteliktedir. Ancak o tarihe kadar geçmiş uygarlıklardan kalan "eser"-lerin bulunduğu topraklarda saklanması ve korunması gerektiğini mevzuatla belirlemiştir.

26 Mart 1290/7 Nisan 1874 tarihinde ikinci bir Asar-ı Atika Nizamnamesi bulunmaktadır. 36 maddelik bu kanunda sadece 3 madde taşınmaz eski eserlerle ilgilidir. 6. maddesi bazı eski eser binaların gerektiğinde muhafızlarla korunabileceğine dairdir. Ancak eski eser binanın tanımı yapılmamıştır. 14. maddede mabetler, tekkeler, medreseler, kabirler ve su yollarında kazı yapılamayacağı, 35. maddesinde ise eski eser binaları yıkanların cezalandırılacağı belirtilmiştir. Doğal olarak bu 3 madde ile Osmanlı Devleti sınırları içindeki binlerce eski eserin korunabilmesi mümkün değildir (Çal; 1997). 9 Şubat 1299/21.11.1884 tarihli yeni, 5 bölümden ve 37 maddeden ibaret nizamnamede, eski eser kavramına biraz daha açıklık getirilmiştir. 1874 Nizamnamesi'ndeki her çeşit sanat eseri sözünden neler kastedildiği ortaya konulmuştur (Çal; 1997, Mumcu; 1969). Nisan 1322/23.IV.1906 tarihli son Asar-ı Atika Nizamnamesi (AAN) ile getirilen ilk önemli yenilik, eski eser tanımına günümüzde olduğu gibi bir zaman

sınırlaması getirmesidir: 18. yüzyıl sonuna kadar güzel sanatlar, ilim, edebiyat ve sanat değeri taşıyan şeylerin eski eser sayılacağı belirtilmiş ve 1906 tarihli Asar-ı Atika Nizamnamesi'nin 5. maddesinde eserler sıralanmıştır. Bu tanım içine İslami devir eserleri de sokulmuş bulunmakla birlikte, madde sonuna 18. yüzyıl sonuna kadar yapılmış İslami eserlerin de bu kanun hükmüne tabi olduğu belirtilmiştir (Mumcu; 1969, Çal; 1997). Madran'ın belirttiği üzere (1996) "*Son Asar-ı Atika Nizamnamesi, dört ana bölümde toplanan 35 maddeden oluşur. İlk bölüm, yönetim biçimine ilişkindir. Buna göre, müzeyi yöneten 'Müze-i Hümayunlar Müdüriyet-i Umumiyesi' eski eserlerle ilgili hizmetlerden de sorumludur ve 'Maarif Nezareti'ne (Millî Eğitim Bakanlığı) bağlı olarak çalışacaktır. İllerde ise aynı görev 'Maarif Müdürleri'ne verilmiştir. İkinci bölüm eski eser bulunan alanlar ile bu alanlardaki eski eserlerin kullanım biçimlerine ilişkin kuralları getirir. Buna göre, bilinen ya da ileride çıkacak tüm eserler ve anıtlar Devlet'in malıdır (m.4). Eski milletlerin güzel sanatlar, bilim, edebiyat, din ve gelenekle ilgili her türlü ürünü eski eser olarak tanımlanmakta ve bu eserlerin ayrıntılı bir dökümü yapılmaktadır (m.5). Üçüncü bölüm, taşınmaz eski eserlerle ilgili hükümler içerir. Nizamname'nin bundan sonraki üç bölümü, taşınır eski eserler ve kazılarla ilgilidir. Özellikle kazıların nasıl yürütüleceği ve kazıdan çıkan eserlere uygulanacak hükümler oldukça ayrıntılı olarak verilmektedir*" (Madran; 1996).

2.2. Cumhuriyet Dönemi Korumak İçin Kurumsallaşma (1923-2000)

Koruma ile ilgili yasalar bir önceki dönemin devamı olarak bir süre devam etmiştir. Ancak 1951 yılına gelindiğinde Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Teşkiline ve Vazifelerine Dair Kanun (*Resmî Gazete* ile ilanı: 9. VII. 1951-Sayı: 785) çıkarak kurumsallaşma yönünde önemli bir adım atılmıştır. Böylece yurt içinde korunması gerekli mimari ve tarihî anıtların korunma, bakım, onarım, restorasyon işlerinde "Millî Eğitim Bakanlığı"na bağlı Anıtlar Yüksek Kurulu teşkil edilmiştir. Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu (GEEAYK), 1951'de, ülke genelindeki projeleri denetlemek, uygulamaları gözlemlemek ve koruma prensiplerini belirlemek gibi görevlerle yetkilendirilmiştir. Ancak 1983'e gelindiğinde, bu kurumun yerine 2863 sayılı yasa ile Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu kurulmuş ve görevi sona ermiştir.

1973 yılı ise önemli bir dönüm noktasıdır. 1710 sayılı Eski Eserler Kanunu'nun (RG: 6 Mayıs 1973, Sayı: 14527) en önemli yeniliği anıt, külliye, tarihî sit, arkeolojik sit, doğal sit, etnografya eseri kavramlarını getirmesidir. Bu kavramlar büyük alanların korunmasını gerektirmiş, bunun doğurduğu problemler günlük hayatı etkiler hâle gelmiş, bunları çözme gayretlerinin sonucu, 2863

sayılı yasaya yansıyan yeni bir anlayış oluşmuştur. Daha sonra 1983 yılında 2863 sayılı yasa ile birlikte 1710 Sayılı Eski Eserler Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır.

Bundan on yıl sonra ise 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu (RG: 23.07.1983 *Resmî Gazete* Sayısı: 18113) çıkarılmıştır. Bu kanun yeni bir yaklaşım sunmaktadır. Eski eser terimi yerine kültür varlıkları terimi kullanılmış ve taşınır ile taşınmaz kültür varlıkları örnekleri ayrı ayrı belirtilmiştir. Bu örneklerin sıralanmasının gerekliliği, uzun yıllardır değişmeyen bir durum olarak kabul edilebilir (Çal 2005). 2863 sayılı Kanun'un 17. maddesi gereğince sit alanlarında yapılması zorunlu olan koruma amaçlı imar planları; 26.07.2005 tarih ve 25887 sayılı *Resmî Gazete*'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Koruma Amaçlı İmar Planları ve Çevre Düzenleme Projelerinin Hazırlanması, Gösterimi, Uygulaması, Denetimi ve Müelliflerine İlişkin Usul ve Esaslara Ait Yönetmelik" doğrultusunda idarelerce hazırlanmaya başlamıştır.

2863 sayılı yasayla birlikte "25/4/1973 tarih ve 1710 sayılı "Eski Eserler Kanunu"; 2/7/1951 tarih ve 5805 sayılı "Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Teşkiline ve Vazifelerine Dair Kanun" ile 18/6/1973 tarih ve 1741 sayılı "Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Teşkiline ve Vazifelerine Dair 2 Temmuz 1951 tarihli ve 5805 sayılı Kanunda Bazı Değişiklikler Yapılması Hakkında Kanun" yürürlükten kaldırılmıştır.

2.3. Farklı Yaklaşımlar, Farklı Deneyimler, Korumada Yönetim Alanına Geçiş (2000 Yılı Sonrası)

2003 yılında Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgelerinde ve Turizm Merkezlerinde Planlamaya ve Uygulamaya İlişkin Yönetmelik (*Resmî Gazete* Tarihi: 03.11.2003 *Resmî Gazete* Sayısı: 25278) çıkarılmıştır. Bu Yönetmeliğin amacı, (Değişik ibare: RG-12/11/2022-32011) 12/3/1982 tarihli ve 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu'nun 3 üncü maddesinde tanımlanan kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri ve turizm merkezlerinde her ölçekte imar planlarının yapılması, yaptırılması ve resen onaylanması ve (Değişik ibare: RG-8/8/2020-31207) tadil edilmesine ilişkin işlemler ile kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri ile turizm merkezleri içinde imar planları ile turizme ayrılan yerlerdeki taşınmazların üzerinde yer alan Bakanlıktan belgeli turizm tesislerinin yüksek nitelikli ve çevreye duyarlı hâle getirilmesi için bu tesislerin plan, fen, sağlık ve sürdürülebilir çevre şartlarına uygun yapı ve yapılaşma koşulları ile projelendirilmelerine ilişkin hususları düzenlemektir.

2005 yılında ise 5226 sayılı Kanun çıkarılmış ve ilk maddesi ile **yönetim alanı** kavramı mevzuatta yer almıştır. **Yönetim alanı**; "sit alanları, ören yerleri

ve etkileşim sahalarının doğal bütünlüğü içerisinde etkin bir şekilde korunması, yaşatılması, değerlendirilmesi, belli bir vizyon ve tema etrafında geliştirilmesi, toplumun kültürel ve eğitsel ihtiyaçlarıyla buluşturulması amacıyla, plânlama ve koruma konusunda yetkili merkezî ve yerel idareler ile sivil toplum kuruluşları arasında eşgüdümü sağlamak için oluşturulan ve sınırları ilgili idarelerin görüşleri alınarak Bakanlıkça belirlenen yerlerdir" (27 Temmuz 2004 Tarihli *Resmî Gazete* Sayı: 25535) olarak tanımlanmıştır.

2011 yılında 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığının kuruluş, görev, yetki ve sorumlulukları yeniden tanımlanmıştır. Bu 644 sayılı KHK yapılan ilaveler ile köklü değişikler yapılmıştır. Bunlarda ilki 2011 tarihli 648 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile doğal sit alanları Kültür ve Turizm Bakanlığı yetkisinden çıkarılmış ve doğal ve kültürel miras alanlarının bütüncül olarak korunması risk altına girmiştir. Daha ayrıntılı anlatılırsa; 648 sayılı KHK ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığına bağlı Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünün görevleri arasına millî parklar, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiatı koruma alanları, doğal sit alanları, sulak alanlar, özel çevre koruma bölgeleri ve benzeri koruma statüsü bulunan diğer alanların kullanma ve yapılaşmaya yönelik ilke kararlarını belirlemek ve her tür ve ölçekte çevre düzeni, nazım ve uygulama imar planlarını yapmak, yaptırmak, değiştirmek, (Ek ibare: 11/10/2011-KHK/662/14. md.) onaylamak, uygulamak veya uygulanmasını sağlamak da girmiştir.

Aynı yıl; Tabiat Varlıklarını Koruma Komisyonları Kuruluş ve Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik çıkarılmıştır. Bu Yönetmeliğin amacı; korunması gerekli olan taşınmaz tabiat varlıkları ve doğal sit alanları ile ilgili olarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığına verilen görevlerin yapılmasını sağlamak üzere Tabiat Varlıklarını Koruma Merkez Komisyonunun ve tabiat varlıklarını koruma bölge komisyonlarının kurulmasına ve çalışmalarına dair usul ve esasları düzenlemektir (*Resmî Gazete* Tarihi: 18.10.2011 *Resmî Gazete* Sayısı: 28088).

Kapadokya'da da 2011 yılına kadar kültür ve tabiata varlıkları ile ilgili işlemler Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı kurumların yetkisindeyken 648 sayılı KHK ile ikiye ayrılmıştır. 2011 yılından itibaren Kapadokya'da "kültürel varlıkların korunması" ile ilgili işlemler Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı Nevşehir Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kuruluna, "doğal varlıkların korunması" ile ilgili işlemler ise Çevre ve Şehircilik ve İklimde Değişikli Bakanlığına bağlı Nevşehir Tabiat Varlıkları yetkisine devredilmiştir.

2.4. Kapadokya, Miras Alanları ve Yönetim Planı

"UNESCO Miras Alanları"nda arkeolojik, kentsel ve doğal sit alanları için "*Alan Yönetimi*" çözüm getirecek kılavuz kavram hâline gelmiştir. Alan yönetimi, ilk kez 2004 yılında 2863 sayılı Kanun'da yapılan değişiklik sonucunda Türkiye'nin koruma mevzuatına 5226 sayılı Kanun ile girmiştir. Bu değişiklikten sonra 2005 yılında yayınlanan Alan Yönetimi ile Anıt Eser Kurulunun Kuruluş ve Görevleri ile Yönetim Alanlarının Belirlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik ile uygulanmıştır. Türkiye'deki mevzuat, alan yönetimini idari sınır olarak ele almaktadır ve planlamaya dayanak özelliklerini uzmanların araştırmalarına ve incelemelerine bırakmaktadır. Sınırın belirlenmesinde katılımcı bir süreç tanımlanmış olup son karar yetkisi ilgili idareye bırakılmıştır (Gülbay 2020). Dünya Miras alanlarının korunması ve yönetilmesi ile ilgili gelişmeler sonucunda, Komite 2005 yılında Uygulama Rehberi'ne yönetim planıyla ilgili bazı yükümlülükler eklemiştir (UNESCO, d). Bu yükümlülükler arasında en önemlisi Dünya Miras Listesi'ne dâhil edilecek alanların adaylık dosyalarının içinde yer alan yönetim planının veya varlığın üstün evrensel değerinin, mümkünse katılımcı yöntemlerle nasıl korunması gerektiğini belirten başka bir belgeli yönetim sistemi bulunması zorunluluğunu getirmesidir (UNESCO d, UNESCO e, UNESCO f). Ancak adaylık dosyasının sunulduğu anda yönetim planı henüz taslak aşamasındaysa taraf devlete planın tamamlanması ve onaylanması için esnek bir zaman verilmiştir (Eraslan 2020, UNESCO g, UNESCO h)..

Yönetim Alanı ve Yönetim Planı kavramlarının ulusal mevzuatta yer alması, 5226 sayılı Kanunla değişik 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun Ek-2a maddesi ve 3. maddesine ilave edilen tanımlarla gerçekleşmiştir. Bu tanımlarla birlikte, "yönetim alanı" ve "yönetim planı" kavramları ulusal hukuk mevzuatında ilk defa yer almıştır. Bu çerçevede, Türkiye'de yönetim planlarının artık sadece "Dünya Miras Alanları" için değil, tüm sit alanları için hazırlanması zorunlu hâle gelmiştir (Alan Başkanlığı). Bu kapsamda yönetim planı olan sit alanları Tablo 1'de verilmektedir.

Tablo 1: Yönetim Planı olan sit alanları (2024 yılı verilerine göre bu çalışma için düzenlenmiştir)

Afyonkarahisar Ulu Camii Yönetim Planı	Anadolu'nun Ortaçağ Dönemi Ahşap Direkli Ve Kirişli Camileri Afyonkarahisar Ulu Camii Yönetim Planı 2022, Afyonkarahisar Ulu Cami, Anadolu'nun Orta Çağ Dönemi Ahşap Hipostil Camileri olarak 2023 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne kaydedilen beş camiden biri olmuştur
Ahi Şerefeddin Camii Yönetim Planı	Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camisi Yönetim Planı 2022, Ahi Şerafettin Camisi, Anadolu'nun Orta Çağ Dönemi Ahşap Hipostil Camileri olarak 2023 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne kaydedilen beş camiden biridir
Amasya Harşena Dağı ve Pontus Kral Kaya Mezarları Yönetim Planı	Amasya Belediyesi Amasya Harşena Dağı ve Pontus Kral Kaya Mezarları Alan Yönetim Planı Ve UNESCO Dünya Mirası Başvuru Dosyası Hazırlanması projesi Alan Yönetim Planı (2022 – 2027).UNESCO Dünya Miras Merkezince yapılan değerlendirme sonucunda Amasya, Harşena Dağı ve Pontus Kral Kaya Mezarları UNESCO Dünya Miras Geçici Listesine kaydedilmiştir
Ani Kültürel Peyzajı Yönetim Planı -	Ani Kültürel Peyzajı Yönetim Planı ; Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nde oluşturulan planlama ekibi,Mart 2015(Bitiş tarihi) Ani Arkeolojik Alanı, 2016 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne kaydedilmiştir.
Aphrodisias Alan Yönetim Planı	Aphrodisias Antik Kenti Alan Yönetim Planı 2014-2018, 2011 (Bitiş tarihi) Afrodisias Antik Kenti yaklaşık 2-3 km. kuzeydoğusunda bulunan antik mermer ocakları ile birlikte 2017 yılında **Dünya Miras Listesi**'ne kaydedilmiştir.
Arslantepe Yönetim Planı	Arslantepe Yönetim Planı,2019-2024, (2015;Bitiş tarihi) 2021 yılında UNESCO tarafından Dünya Mirası Listesi'ne kaydedilmiştir.
Artuklu Yönetim Planı	Artuklu Alan Yönetim Planı 2022-2026
Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzajı Alan Yönetim Planı -	Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzajı Alan Yönetim Planı 2017-2021. Helenistik Dönemden günümüze erişmiş tek başkent olan ve Helenistik, Roma, Doğu Roma ve Osmanlı Dönemlerine ait katmanları içerisinde barındıran **Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alanı UNESCO Dünya Miras Listesine 2014 yılında dahil edilmiştir.**
Bursa (Hanlar Bölgesi & Sultan Külliyeleri) ve Cumalıkızık Yönetim Planı	Bursa (Hanlar Bölgesi & Sultan Külliyeleri) ve Cumalıkızık Yönetim Planı (2021-2026) Cumalıkızık Köyü, UNESCO tarafından Haziran 2014 tarihinde Bursa'nın Hanlar Bölgesi, Sultan Külliyeleri ile birlikte UNESCO Dünya Miras Listesinde yer alması uygun görülmüştür.
Çatalhöyük Neolitik Kenti Yönetim Planı	Çatalhöyük Neolitik Kenti Yönetim Planı Mayıs 2013, Çatalhöyük 2012 yılı itibarı ile **UNESCO Dünya Miras Listesi**'ne dahil edilmiştir.
Diyarbakır Yönetim Planı	Diyarbakır Kalesi Ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzajı Alan Yönetim Planı(2014?) 2015 yılında Almanya Bonn'da düzenlenen Dünya Miras Komitesi 39. Dönem Toplantısı'nda "**Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzaj Alanı"** nın **UNESCO Dünya Miras Listesi'ne** kaydedilmesine karar verilmiştir
Edirne Selimiye Camii Külliyesi Yönetim Planı	Edirne Selimiye Camii Külliyesi Yönetim Planı 2011-2015, Osmanlı İmparatorluğu'nun İstanbul'dan önce başkentliğini yapmış Edirne şehrindeki **Selimiye Camii ve Külliyesi**, 2011 yılında **UNESCO Dünya Miras Listesi**'ne dahil edilmiştir.
Efes Yönetim Planı (2022-2027)	Efes Yönetim Planı (2022-2027) 2015 yılında UNESCO Dünya Miras Listesine girmiştir
Efes Yönetim Planı (2014-2019)	Efes Yönetim Planı 2014-2019 2015 yılında UNESCO Dünya Miras Listesine girmiştir

Eşrefoğlu Camii Yönetim Planı	Eşrefoğlu Camisi Yönetim Planı T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü 2022, Selçuklu dönemi taş ve ahşap işçiliğinin muhteşem örneklerini yansıtan Eşrefoğlu Camisi, Anadolu'nun Orta Çağ Dönemi Ahşap Hipostil Camileri olarak 2023 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne kaydedilen beş camiden biri olmuştur.
Gordion (Yassıhoyuk) ve Yakın Çevresi Alan Yönetim Planı	Gordion (Yassıhöyük) Ve Yakın Çevresi Alan Yönetim Planı (2021-2025) **Gordion Antik Kenti,** 2023 yılında UNESCO tarafından Dünya Mirası Listesi'ne alınmıştır.
Göbekli Tepe Alan Yönetimi Planı	Göbekli Tepe Alan Yönetim Planı Ocak 2017.2018 yılında UNESCO tarafından Dünya Mirası Listesi'ne alınmıştır.
Harran Yönetim Planı -	Harran Yönetim Planı 2016, Harran ve Şanlıurfa (Şanlıurfa) 2000 tarihinde UNESCO Dünya Miras Geçici Listesine girmiştir
İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı	İstanbul Tarihi Yarımada ,**Marmara Denizi, Boğaziçi ve Haliç** tarafından çevrelenen yarımadada bulunan **İstanbul'un Tarihi Alanları** UNESCO Dünya Miras Listesi'ne 1985 yılında alınmıştır.
İzmir Tarihi Liman Kenti Yönetim Planı	İzmir Tarihi Liman Kenti Yönetim Planı 2022-2027, İzmir Tarihi Liman Kenti, 14 Nisan 2020 tarihinde UNESCO Dünya Miras Geçici Listesine girmiştir
İznik Yönetim Planı	İznik /Nıkaıa/Nıcaea Yönetim Planı (2022-2027) 2014 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca başlatılan çalışmalar sonucu UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi'ne alınmıştır
Kastamonu Mahmut Bey Camii Yönetim Planı	Anadolu'nun Ortaçağ Dönemi Ahşap Direkli Ve Kirişli Camileri Kastamonu Mahmut Bey Camii Yönetim Planı (2022-2026) Mahmut Bey Camisi, Anadolu'nun Orta Çağ Dönemi Ahşap Hipostil Camileri olarak 2023 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne alınmıştır
Küçükyalı Arkeopark Alan Yönetim Planı	Küçükyalı Arkeopark Alan Yönetim Planı Kasım 2019
Mudurnu Kültürel Miras Yönetim Planı	Mudurnu Kültürel Miras Alanı Yönetim Planı 2014 – 2018, Mudurnu Tarihi Ahi Kenti: Ahiliğin Tanıkları (Bolu) 2015 tarihinde UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesine alınmıştır
Nemrut Yönetim Planı	Kommagene Nemrut Yönetim Planı 2017**, Kommagene Krallığı'nın** kutsal alanı olarak nitelendirilen Nemrut Dağı, 1987 yılında UNESCO Dünya Miras Listesi'nde kültürel varlık olarak yerini almıştır.
Sardes Antik Kenti ve Bin Tepeler Lidya Tümülüsleri Ulusal Yönetim Planı	Sardes Antik Kenti ve Bin Tepeler Lidya Tümülüsleri Alan Yönetim Planı, 2024–2028 Sardes Antik Kenti ve Bintepeler Lidya Tümülüsleri (Manisa) 2013 yılında UNESCO Dünya Miras Listesi'nde kültürel varlık olarak yerini almıştır
Savur Yönetim Planı- (Savur Site Management Plan)	Savur Yönetim Planı 2016
Sivrihisar Ulu Camii Yönetim Planı	Anadolu'nun Ortaçağ Dönemi Ahşap Direkli Ve Kirişli Camileri Sivrihisar Ulu Camii Yönetim Planı (2022-2026) Sivrihisar Ulu Cami, Anadolu'nun Orta Çağ Dönemi Ahşap Hipostil Camileri olarak 2023 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne kaydedilen beş camiden biridir.
Yesemek Taş Ocağı ve Heykel Atölyesi Yönetim Planı	Yesemek Taş Ocağı Ve Heykel Atölyesi Alan Yönetim Planı 2020 Yesemek Taş Ocağı ve Heykel Atölyesi (Gaziantep) 2012 tarihinde UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesine alınmıştır

Kaynak: https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-204384/ulusal-yonetim-planlari.html, https://www.unesco.org.tr/Pages/125/122/UNESCO-D%C3%BCnya-Miras%C4%B1-Listesi, kvmgm.ktb.gov.tr/Eklenti/93110 (her Yönetim Planı için ayrı ayrı satır oluşturulmuştur)

3. KAPADOKYA'DA ALAN YÖNETİMİ VE KAPADOKYA ALANI

2019 yılında 7174 sayılı Kapadokya Alanı Hakkında Kanunu (*Resmî Gazete* ile yayımı: 01/06/2019 Sayı: 30791; Kanun No: 7174, Kabul Tarihi: 23/5/2019) yürürlüğe girmiştir. Kanunun amacı; Kapadokya alanının tarihî ve kültürel değerleri ile jeolojik/jeomorfolojik dokusunun ve doğal kaynak değerlerinin korunması, yaşatılması, geliştirilmesi, tanıtılması, gelecek kuşaklara aktarılması, planlanması, yönetilmesi ve denetlenmesine ilişkin hususları düzenlemek olarak belirlenmiştir. Aynı *Resmî Gazete*'de Kapadokya Alan Başkanlığı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Kararname Numarası: 38) yayımlanmıştır (01/06/2019 Sayı: 30791). Kararname ile 23/5/2019 tarihli ve 7174 sayılı Kapadokya Alanı Hakkında Kanuna ekli harita ve koordinat listesinde sınırları belirtilen Kapadokya alanının tarihî ve kültürel değerleri ile jeolojik/jeomorfolojik dokusunun ve doğal kaynak değerlerinin korunmasını, yaşatılmasını, geliştirilmesini, tanıtılmasını, gelecek kuşaklara aktarılmasını, planlanmasını, yönetilmesini ve denetlenmesini sağlamak üzere Kapadokya Alan Başkanlığının kurulması ile görev ve yetkileri düzenlenmiştir.

Kapadokya Alan Başkanlığı Sınırları İçerisinde: Arkeolojik sit alanları, kentsel sit alanları, kentsel-arkeolojik sit alanı ve herhangi bir koruma statüsü bulunmayan alanlar, yer almaktadır.

Alan da Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi olmasına karşın 24.02.2020 tarih ve 2155 sayılı Cumhurbaşkanı kararı ile kaldırılmıştır. 2019 yılında Göreme Vadisi ve çevresindeki alanın millî park olarak belirlenmesi hakkındaki 30.10.1986 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı kaldırılmıştır (Cumhurbaşkanı'nın 22.10.2019 tarih ve 673 sayılı) (Tablo 2).

Göreme'nin 1960'lı yılların sonunda millî park olarak düzenlenmesi tartışılmaya başlanmıştır. Bu hedef doğrultusunda, 1968 yılında Göreme Millî Parkı Uzun Vadeli Gelişim Planı (UVGP) hazırlandı. Amerikan Millî Park Servisi uzmanlarıyla iş birliği içinde oluşturulan bu plan, Türkiye'de millî parklar için hazırlanan ilk gelişim planlarından biriydi ve 1972'de küçük revizyonlar yapılarak yeniden yayınlanmıştır (Solmaz 2022). Ancak resmî olarak statü kazanması 1986 yılında olabilmiştir. Göreme Vadisi ve Çevresinin Millî Park Olarak Belirlenmesi Hakkında Karar ile millî park ilan edilmiştir. Ancak 2019'da bu karar iptal edilmiştir.

Ancak her ne kadar Kapadokya denilse de Nevşehir ve çevresinin turizm hedefli planlama çalışmaları 1973 yılından itibaren başlamıştır. İlk "Turistik Gelişme Politika Esasları" olarak başlayan politika uygulamaları "Kapadokya Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi" olarak devam etmiş ancak tüm sınır tanımları 2019 yılında iptal edilmiştir (Tablo 2).

Tablo 2: Kapadokya Bölgesinde üç önemli karar

UNESCO DÜNYA MİRAS LİSTESİ	
1985	UNESCO yer alan alanlar içinde, Göreme Milli Parkı, Derinkuyu ve Kaymaklı Yeraltı Şehirleri, Karain Güvercinlikleri, Karlık Kilisesi, Yeşilöz Theodoro Kilisesi ve Soğanlı Arkeolojik Alanı yer almaktadır**.** 1985 Birleşmiş Milletler Eğitim -Bilim ve Kültür Teşkilatı (UNESCO) tarafından 06.12.1985 tarihinde 357.sırada "Göreme Tarihi Milli Parkı ve Kapadokya'nın Kayalık Alanları" adıyla Dünya Doğal ve Kültürel Mirası Listesine alınması *(Milli parkların sadece orman alanlarında ilan edileceği 1956 tarihli 6831sayılı Orman Kanununda belirtmesi nedeniyle, Göreme'de milli park ilan edilememiştir. Ancak 1983 yılında 2873 sayılı Milli Park Yasası yürürlüğe girdikten sonra, 1986 yılında Milli park olabilmiştir. Dolayısıyla 1985 yılında hukuken milli park değildir)*
GÖREME VADİSİ VE ÇEVRESİNİN MİLLİ PARK OLDUĞU DÖNEM (1986-2019)	
1986 **2019**	➢ Göreme Vadisi ve Çevresinin Millî Park Olarak Belirlenmesi Hakkında Karar; Nevşehir İli hudutları, içinde bulunan ve ekli krokide sınırları tespit edilen Göreme Vadisi ve çevresindeki alanın. Milli Park olarak belirlenmesi; ilgili Bakanlıkların uygun görüşlerine dayanan Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı'nın 10/10/1986 tarihli ve 700 sayılı yazısı üzerine, 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'nun 3 üncü maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 30/10/1986 tarihinde kararlaştırılmıştır.(RG: 25.11.1986, Sayı :19292)
	➢ Göreme Vadisi ve Çevresindeki Alanın Milli Park Olarak Belirlenmesi Hakkındaki 30/10/1986 Tarihli ve 86/11135 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararının Yürürlükten **Kaldırılması** Hakkında Karar (Karar Sayısı: 1673 (**RG:**22.10.2019, Sayı:30926)
NEVŞEHİR VE ÇEVRESİNİN TURİSTİK GELİŞME YÖRESİ /TURİZM ALANI İLAN EDİLDİĞİ DÖNEM (1973-020)	
1973	1973 yılında, 25/7/1969 tarih ve 6/12209 sayılı kararname ile kabul edilen "Turistik Gelişme Politika Esasları"nın bazı hükümlerinin değiştirilmiştir (*Kararın Yüksek Planlama Kurulunun 2/10/1972 tarih ve 97 sayılı Raporu üzerine, yürürlüğe konulması, 30/9/1960 tarih ve 91 sayılı Kanunun 12 nci maddesinin (b) fıkrasına göre, Bakanlar Kurulunca 8/2/1973 tarihinde kararlaştırılmıştır).* Nevşehir - Kayseri - Niğde il sınırları içinde kalan alanda, Turizm yönünden koruma ve geliştirme gerekleri büyük önem ve öncelik kazanan (Nevşehir ilinde: Göreme ve çevresi, Ürgüp Avanos, Uçhisar, Ortahisar, Kaymaklı, Derinkuyu; Kayseri ilinde : Soğanlı harabeleri; Niğde ilinde; Ihlara vadisi ve çevresi) "**Turistik gelişme yöreleri"** olarak saptanmıştır. Yine 19/7/1969 tarihli 57 sayılı, Turistik Gelişme Politikası Esasları hakkındaki Yüksek Planlama Kurulu Raporunun «Alt Yapı» başlıklı 11 inci maddesine inşaat ruhsatı kapsamı yönünden aşağıdaki fıkra eklenmiştir. Nevşehir, Ürgüp ve Avanos merkezlerini köşe olarak alan üçgen içinde belediyeleri olan merkezlerle, Derinkuyu ve Kaymaklı Belediye hudutları içinde kalan sahalarda Niğde ilinde Ihlara vadisi, Kayseri ilinde Soğanlı harabelerini içine alan dikdörtgenlerin koordinatları belirlenmiş dört köşelerinin içinde kalan sahalarda yapılacak inşaatın ruhsata tabi tutulmasına karar verilmiştir (*25/7/1969 tarih ve 6/12209 sayılı Kararname ile kabul edilmiş bulunan «Turistik Gelişme Politika Esasları» nın bazı hükümlerinin değiştirilmesi hakkında Karar: 1 — 25/7/1969 tarih ve 6/12209 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla Devlet Planlama Teşkilâtı bünyesinde kurulmuş bulunan Merkez Proje Müdürlüğü kaldırılarak, görev ve yetkileri Turizm ve Tanıtma Bakanlığına devredilmiştir (14 Aralık 1971.)* Turistik Gelişme Politikası Esasları hakkındaki Yüksek Planlama Kurulu Raporunun hedeflerinde "Hedefler : Madde 3 — Madde 2. gereğince turistik gelişme bölgesi olarak tespit edilen sahada bu kararnamenin yayımından itibaren 20 yılın sonun da **asgari 500.000 yatak** kapasiteli turistik tesislerin kurulması,Bu bölgede 3. Beş Yıllık Plan dönemi sonunda asgari 100.000 yatak kapasiteli turistik tesislerin meydana getirilmesi" ifade edilmiştir. (Bakanlar Kurulu'nun 8/2/1973 tarihli, **7/5811 karar sayılı kararı**, **RG:** 23 Şubat 1973 Cuma Sayı: 14457)

1980	25/7/1969 tarihli ve 6/18206 sayılı Kararname ile kabul edilmiş olan Turistik Gelişme Politikası Esasları hakkındaki Yüksek Planlama Kurulu Raporunun 2 nci maddesine 8/2/1973 tarihli ve 7/5811 sayılı Kararname ile eklenen fıkranın ekli Karar'da belirtilen şekilde değiştirilerek yürürlüğe konulması; Yüksek Planlama Kurulu'nun 16/6/1980 tarihli ve 58 sayılı Raporu üzerine, 933 sayılı Kanunun 2/c ve 13 üncü maddelerine göre, **Bakanlar Kurulunca** 21/7/1980 tarihinde kararlaştırılmıştır 27/7/1980 Tarih ve 8/1335 Sayılı Kararnamenin Eki Karar. «Aynı şekilde, Nevşehir - Kayseri - Niğde - il sınırları içinde kalan alanda, turizm yönünden koruma ve geliştirme gerekleri büyük önem ve öncelik kazanan (Nevşehir - ilinde; Göreme ve Çevresi, Ürgüp, Avanos, Uçhisar, Ortahisar, Kaymaklı, Derinkuyu, Kayseri ilinde; Soğanlı Harabeleri, Yay Gölü (Sultan Sazlığı) ve çevresi, Erciyes Kayak alanı, Talaş. Gesi ve Kültepe ören yeri, Niğde ilinde; Ihlara Vadisi ve çevresi) turistik gelişme yöreleri olarak tespit edilmiştir.(RG 16 Ağustos I980 — Sayı: 17077) DPT Müsteşarlığı ve Yüksek Planlama Kurulu'nun hazırladığı Turistik Gelişme Politikası Esaslar 25/7/1969 tarih ve 6/12209 sayılı Kararname ile yürürlüğe girmiştir. Bu Kararname ile önce DPT Müsteşarlığı, 14 Aralık 1971 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan değişiklikle Turizm ve Tanıtma Bakanlığı, **Turistik gelişme yörelerinde**, plan yapma, yaptırma, ve bu alanların belediye sınırları dışında yapı izinlerinin verilmesi ile yetkilendirilmiş ancak İmar Kanunu ile çeliştiği bu yetkiler uygulanamamıştır.
1982	Nevşehir -Mustafapaşa Turizm Merkezi Turizm ilan edilmesi; Turizm İşleri Yüksek Koordinasyon Kurulundan Tebliğ (RG 06.09.1982)
1989	1989 yılında Turizm Bakanlığı'nın 25/8/1989 tarihli ve 16740 sayılı yazısı ile Bakanlar Kurulu'nun **30/8/1989** tarihi kararı ile Nevşehır ve ÇevresıTurızm Alanı olarak ilan edilmesine karar verilmiştir(Karar Sayısı : 89/14499;) (RG: 13.09.1989 Sayı : 20281)
1997	1997 yılına gelindiğinde Turizm Bakanlığı'nın 22.09.1997 tarihli ve 30414 sayılı yazısı üzerine, "Turizm Bölgeleri, Turizm Alanları ve Turizm Merkezlerinin Belirlenmesi İçin Çalışma Gruplarının Oluşturulması, Görev ve Yetkileri ile Çalışma Şekline İlişkin Yönetmelik" hükümlerine göre, Bakanlar Kurulu'nca 23.09.1997 tarihinde ve 97/9985 Karar Sayısı ile kararlaştırılmıştır Bu kapsamda Nevşehir ve Çevresi Turizm Alanı sınırı tadil edilerek daraltılmıştır (RG: Tarih: 07.10.1997 Sayı: 23133)
2005	2005 yılına gelindiğinde, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 1/10/2004 tarihli ve 26669 sayılı yazısı üzerine, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu'nun 3 üncü maddesi ile 16/4/2004 tarihli ve 2004/7253 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri ile Turizm Merkezlerinin Belirlenmesine ve İlanına İlişkin Yönetmelik hükümlerine göre, yine Bakanlar Kurulunca **22 Ekim 2004 tarihinde ve 2004/8328** Karar sayısı ile alanın sınırları daraltılmış ve ismi de "Kapadokya Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi" (II sayılı liste: 4 — Kapadokya Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi) olarak değiştirilerek ilan edilmiştir (RG: 6 Ocak 2005, Sayı : 25692)
2020	2020 yılına gelindiğinde ise; **22.10.2004 tarih ve 2004/8328** Sayılı Bakanlar Kurulu Kararında yer alan KKTKGB ilan edilmesine ilişkin hüküm kaldırılmıştır. (Kapadokya Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi ilanı Edilmesine İlişkin Hükmün Yürürlükten **Kaldırılması** Hakkında Karar; Karar Sayısı: 2155,**RG;** 25.02.2020, sayı:31050)

Kapadokya Alan Başkanlığının yetki alanı yaklaşık (830.000 dönüm) 83.000 hektar olup sınırları içerisinde bulunan ilçeler; Merkez, Avanos, Derinkuyu, Gülşehir, Ürgüp. Beldeler; Çat, Göre, Göreme, Kavak, Kaymaklı, Nar, Ortahisar, Sulusaray, Uçhisar. Köyler; Ağaçören, Akköy, Aktepe, Ayvalı, Bahçeli, Başdere, Boyalı, Cemil, Çardak, Çavuşin, Çökek, Demirtaş, Güvercinlik, İbrahimpaşa, İltaş, Karacaören, Karain, Karlık, Mazı, Mustafapaşa, Sarıhıdır, Sofular, Şahinefendi, Taşkınpaşa, Ulaşlı, Yeşilöz ile bunlara bağlı 49 mahalle ve 26 köy olmak üzere yaklaşık 179.000 kişilik bir nüfusu kapsamaktadır (KTB 2021).

Ancak Kapadokya Alan Başkanlığının yetki alanındaki yerleşmelerin hepsinin idari sınırlarının tamamı alan içerisinde değildir (Tablo 3).

Tablo 3: Kapadokya Alanı (KA) İçindeki Yerleşmeler

Belediyeler		Yerleşik alanı	Meskûn olmayan alanı
Göreme	Belde Belediyesi	Tamamı KA içinde	Tamamı KA içinde
Kavak	Belde Belediyesi	Tamamı KA içinde	Tamamı KA içinde
Sulusaray	Belde Belediyesi	Tamamı KA içinde	Tamamı KA içinde
Uçhisar	Belde Belediyesi	Tamamı KA içinde	Tamamı KA içinde
Ortahisar	Belde Belediyesi	Tamamı KA içinde	Tamamı KA içinde
Çat	Belde Belediyesi	Tamamı KA içinde	Kısmen KA içinde
Göre	Belde Belediyesi	Tamamı KA içinde	Kısmen KA içinde
Kaymaklı	Belde Belediyesi	Tamamı KA içinde	Kısmen KA içinde
Nar	Belde Belediyesi	Tamamı KA içinde	Kısmen KA içinde
Avanos	İlçe Belediyesi	Tamamı KA içinde	Kısmen KA içinde
Derinkuyu	İlçe Belediyesi	Tamamı KA içinde	Kısmen KA içinde
Gülşehir	İlçe Belediyesi	Tamamı KA içinde	Kısmen KA içinde
Ürgüp	İlçe Belediyesi	Tamamı KA içinde	Kısmen KA içinde
Merkez	**İlçe Belediyesi**	**KA içinde değil**	**Kısmen**
Acıgöl	İlçe Belediyesi	KA içinde değil	KA içinde değil
Hacıbektaş	İlçe Belediyesi	KA içinde değil	KA içinde değil
Kozaklı	İlçe Belediyesi	KA içinde değil	KA içinde değil
Karapınar	Belde Belediyesi	KA içinde değil	KA içinde değil
Tatların	Belde Belediyesi	KA içinde değil	KA içinde değil
Çalış	Belde Belediyesi	KA içinde değil	KA içinde değil
Kalaba	Belde Belediyesi	KA içinde değil	KA içinde değil
Özkonak	Belde Belediyesi	KA içinde değil	KA içinde değil
Yazıhüyük	Belde Belediyesi	KA içinde değil	KA içinde değil

*KA: Kapadokya Alanı

Kaynak: E.Baydan'ın Yüksek Lisans Tezinden yararlanılmıştır

3. NEVŞEHİR'DE KORUMA, PLANLAMA VE KAPADOKYA ALAN DÖNEMİ

Nevşehir'de planlama 1965 yılında başlamıştır. Turizm Tanıtma Bakanlığı ve İmar İskan Bakanlığının ortak çalışması ile hazırlanan Nevşehir Turizm Planlaması'dır. Planın raporunda Kapadokya Nevşehir'dir. Nevşehir olarak planlanan alana giren ilçeler idari sınırları ile tanımlanmış ve planlama bölgesi buna göre oluşmuştur. Raporun başında planlama bölgesi aşağıda belirtildiği gibi tanımlanmıştır. "Nevşehir ili 6429 sayılı kanun ile 20 Temmuz 1954 tarihinde kurulmuştur. Hudutları içerisinde kalan saha 667.500 hektardır. İlin; Merkez, Avanos, Derinkuyu, Gülşehir, Hacıbektaş, Kozaklı ve Ürgüp olmak üzere 7 ilçesi, 12 bucağı ve 189 köyü vardır. Nevşehir ili; 38-39 enlemleri ve 34-35 boylamları arasında bulunmaktadır.". Rapora göre turizm faaliyetlerinin yoğunlaştığı yerler ise 14 başlıkta ele alınmıştır. Bunlar 1. Ortahisar, 2. Ürgüp, 3. Nevşehir,

4. Üçhisar, 5. Gülşehir, 6. Hacıbektaş, 7. Avcılar, 8. Avanos, 9. Derinkuyu, 10. Kaymaklı, 11. Mustafapaşa, 12. Kozaklı, 13. Kermil Dağı Sırtları ve 14. Göreme Tarihî Bölgesi'dir. (*Açıklama 1: Nevşehir İli Merkez İlçesinin Merkez Bucağına Bağlı Avcılar Belediyesi Adının Göreme Olarak Değiştirilmesi Hakkında Kararname 29.03.1975 tarih ve 15192 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanmıştır. Böylece 1975 yılı itibarıyla Göreme ismi kullanılmıştır. Açıklama 2: Nevşehir Turizm Planlaması ülkede daha koruma bilinci tam oluşmadan ve hatta sürdürülebilirlik kavramı dahi kullanılmazken yapılan en tutarlı planlardandır. Bu planda "Nevşehir İli Göreme Koruma Bölgesi" önerilmiş ve bölge daha sonra Millî Park ilan edilmiştir. Daha sonra Millî Park kararı da iptal edilse de 1965 yılının vizyonu tartışılmaz derecede çok daha ileridedir.)*

1975 yılı, Ortahisar Araştırma Değerlendirme ve Genel Koruma Projesi bu dönemin yine mihenk taşıdır. (*Açıklama 3: ODTÜ Restorasyon Bölümü, 1975 yılında Ulusal Mimari Miras yılı çalışmaları kapsamı içinde pilot alanlardan birisi olarak seçilen Ortahisar'da Ortahisar Koruma ve Geliştirme Projesi hazırlanması görevini yüklemişlerdir. Koruma ve Geliştirme Projesi iki ayrı aşamadan oluşmaktadır. Tespit, Değerlendirme ve Genel Koruma Projesi, çalışmanın ilk aşamasıdır. Birinci aşama çalışmaları kapsamı içinde, Mayıs 1975 tarihinde T.C. Kültür Bakanlığı, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğüne, Ortahisar kasabasının içinde yer aldığı bölgeyi ve kasabanın sosyal, ekonomik ve fiziki yapısını tanıtıcı bir ön rapor sunulmuştur).*

Nevşehir'de üst ölçekli planlama çalışmalarının "koruma" kısmını güçlendiren ve hatta temelini oluşturan Gayrimenkul Eski Eserler Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 10.07.1976 Tarih ve A-69 Sayılı Kararı'dır.

Bu dönemin bir başka önemli kararı "Nevşehir İli, Gülşehir İlçesi Gümüşkent Kasabasında Bulunan Yer Altı Şehri 5805 ve 1741 sayılı Kanun"la teşkil edilen Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun 9/7/1976 tarih ve A-78 sayılı kararıyla korunması gerekli eski eser (tarihi sit) olarak tespit edilmesidir (RG: 04.10.1976 Sayı: 15724).

1/25000 ölçekli Merkez, Avanos, Gülşehir, Derinkuyu ve Ürgüp ilçelerini kapsayan Kapadokya Çevre Düzeni Planı, GEEAYK'nin A-69 sayılı kararına uygun olarak İmar ve İskan Bakanlığı Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğünce 6 Kasım 1981 tarihinde (Koç, 1989, İlhan 199, Solmaz 2020) onaylanmıştır. *(Açıklama 4: Nevşehir, Avanos, Çavuşini köyündeki Kaya Kilisesi de 25.02.1961 tarih ve 1510 sayılı kararla Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunca [5805 ve 1741 sayılı Kanunla teşkil edilen] korunması gerekli eski eser olarak tespit edilmiştir.)*

Kırşehir-Nevşehir-Niğde-Aksaray Planlama Bölgesi 1/100 000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı 2007 yılında onaylanmıştır. 1/100.000 ölçekli planın hedef yılı 2025'tir. Planın hedef yılına ulaşmasına bir yıl kaldığı göz önüne alındığından yenilenmesi gerektiği söylenebilir. 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Plan Açıklama raporuna göre 2025 yılında Nevşehir ilinde turizme dayalı olarak Nevşehir-Ürgüp-Avanos üçgeninin etkisiyle hizmetlerde artış öngörülmektedir. İl, turizm, tarım ve hizmet sektörlerine ek olarak dünya kenti olarak adlandırılan ilin fuar ve kongre merkezi olarak geliştirilmesi hedeflemiştir. Bu sayede kentin, dünya ve ülkenin gündem konuları üzerine toplanma merkezi olabilecek bir kapasiteye ve cazibeye ulaşacağı öngörülmüştür (Cihangir ve Cihangir 2017).

2019 yılında ise 1/100.000 ölçekli plan içerisinde yer alan Kapadokya Alanı için özel planların yapıldığı yeni bir dönem başlamıştır (Tablo 4).

Tablo 4 : Kapadokya'da Planlama

ÜST ÖLÇEKLİ ÇEVRE DÜZENİ PLANI DÖNEMİNE GEÇİŞ	
2007	Kırşehir-Nevşehir-Niğde-Aksaray Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı 16.07.2007 tarihinde onaylanmıştır Planın hedef yılı 2025dir Planlama alanı; Kızılırmak, Orta Anadolu ve Doğu Akdeniz havzalarının bir kısmını kapsayan Kırşehir, Nevşehir, Niğde ve Aksaray illerinden oluşmaktadır. *Planlama Yaklaşımı :"Çevre Düzeni Planı sınırları içerisinde arazi kullanım kararlarını sürdürülebilir kalkınma ilkeleri çerçevesinde Toplum-Çevre-Ekonomi üçlüsünün optimum seviyede bir araya gelebildiği politika ve stratejiler oluşturmayı hedefleyen katılımcı bir planlama yaklaşımı esas alınmıştır. Planlama bölgesinin Kayseri, Ankara, Konya, Mersin ve Adana gibi sanayinin geliştiği illerin odak noktasında olması; bu illerin sanayi açısından 2025 yılına kadar doyuma ulaşacağı ve yeni sanayi alanlarına ihtiyaç olacağı varsayımıyla ve ulaşılabilirliğin etkisiyle planlama alanında tarımın yanında destekçi sektör olarak sanayinin gelişeceği stratejisi esas alınmıştır. Bu doğrultuda hizmet sektörünün ve inşaat sektörünün de geliştiği koruma kullanma dengesinin sağlanması stratejisi esas alınmıştır".*
KAPADOKYA ALANI DÖNEMİ (2019-2023)	
2019	7174 sayılı Kapadokya Alanı Hakkında Kanun (Resmi Gazete ile yayımı: 01/06/2019 Sayı: 30791; Kanun No 7174 Kabul Tarihi 23/5/2019) Bu Kanunun amacı; Kapadokya Alanının tarihî ve kültürel değerleri ile jeolojik/jeomorfolojik dokusunun ve doğal kaynak değerlerinin korunması, yaşatılması, geliştirilmesi, tanıtılması, gelecek kuşaklara aktarılması, planlanması, yönetilmesi ve denetlenmesine ilişkin hususları düzenlemektir. Bu Kanun'un ekli haritasında Kapadokya Alan sınırlarının krokisi de yer almıştır
2019	**Kapadokya Alan Başkanlığı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi; Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Sayısı: 38 Yayımlandığı Resmî Gazetenin Tarihi – Sayısı : 1/6/2019 – 30791** **Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin amacı; 23.05.2019 tarihli ve 7174 sayılı Kapadokya Alanı Hakkında Kanuna ekli harita ve koordinat listesinde sınırları belirtilen Kapadokya Alanının tarihi ve kültürel değerleri ile jeolojik/jeomorfolojik dokusunun ve doğal kaynak değerlerinin korunmasını, yaşatılmasını, geliştirilmesini sağlamak üzere Kapadokya Alan Başkanlığının kurulması ile görev ve yetkilerinin düzenlemektir.**
2020	**Kapadokya Alan Planları Yapımı ve Yürürlüğüne İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik** *(Resmî Gazete Tarihi: 11.07.2020 Resmî Gazete Sayısı: 31182)* Bu Yönetmeliğin amacı ve kapsamı; Kapadokya Alan Başkanlığı sınırlarında fiziki, doğal, estetik, tarihi, kültürel değerleri korumak ve geliştirmek, koruma ve kullanma dengesini sağlamak, sürdürülebilir kalkınmayı desteklemek, turizm sektörünü geliştirmek, yaşam kalitesi yüksek, sağlıklı ve güvenli çevreler oluşturmak üzere hazırlanan, arazi kullanım ve yapılaşma kararları getiren her ölçekteki Kapadokya Alan planlarının yapılmasına, yaptırılmasına, yapım esaslarına, incelenmesine, gösterimine, onaylanmasına, yürürlüğüne, bu planlarda revizyon, ilave, değişiklik yapılmasına, bu planlar doğrultusunda hazırlanacak alt ölçekli uygulama projelerine ve planları hazırlayacak müelliflerin nitelikleri ile görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

2022	Kapadokya Alan Sınırları, **3 Haziran 2022** Tarih ve **31855** Sayılı **Resmi Gazete**de yayınlanan **"5629 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı"**yla değiştirilmiştir RG:03.06.2022
2023	Kapadokya Alan Komisyonu'nun 17/07/2023 tarih ve 3594 sayılı kararı ile 1/25.000 ölçekli Kapadokya Alanı Üst Ölçekli Alan Planı askıya çıkarılmıştır. Askı ilanı süresi içerisinde, gerekli görülen değişikliklerin yapılması Kapadokya Alan Komisyonu'nun 04/10/2023 tarih ve 3861 sayılı kararı ile uygun bulunmuştur. Bahse konu plan değişikleri, 25.10.2023 tarih ve 40576 sayılı Başkanlık Makamı Olur'u gereğince askıya çıkarılmıştır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kapadokya Alan Başkanlığı, Alan Planlama ve Uygulama Grup Başkanlığı'nın E-28251036-165.99-40601 sayılı yazısı)

2006 tarihli Kırşehir-Nevşehir-Niğde-Aksaray Planlama Bölgesi 1/100 000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı, Plan Açıklama Raporunda Nevşehir ilinde 2025 yılı tahmini nüfus 180.200 merkez ilçede, 240.800 kişi ise diğer ilçe ve kırsal yerleşmelerde yer almak üzere toplam 421.000 kişi olarak öngörülmektedir. TUİK verilerine göre 2023 yılı toplam nüfus 315.994, il ve ilçe merkezleri nüfusları toplamı 208.585, belde ve köyler toplamı ise 107.409 olarak gerçekleşmiştir (Tablo 5). Plan Açıklama Raporu'nda Nevşehir il bütünü 2025 yılı öngörü nüfusuna göre ilave olarak yaklaşık 107.000 kişi önerilirken mevcut imar planları ile gayri meskun sahalarda yaklaşık olarak 1.353.000 kişilik nüfusun emilebileceği hesaplandığı ifade edilmiştir. Mevcut imar planlarında toplam 5.771 ha gelişme alan önerilirken planlama ilke ve kararları doğrultusunda 4.896 ha gelişme alanı önerilmiştir. Oysa TUİK verileri ile karşılaştırıldığında ilçe nüfusları dâhil nüfus hedeflerine ulaşılamadığı görülmektedir.

Tablo 5: 2006 tarihli Kırşehir-Nevşehir-Niğde-Aksaray Planlama Bölgesi 1/100 000 Ölçekli Çevre Düzeni Planının Nüfus Öngörüleri ve Gerçekleşen Nüfus ve TUİK

Nevşehir İli nüfus projeksiyonu (2005-2025) nüfus öngörüsü (2006 Planının) Üstel Yöntem							2023 TUİK
	2000 yılı nüfusu	Yıllık nüfus artışı	2010	2020	2025	Öngörülen nüfus	
Nevşehir	309 914	0,00681	331.752	355.129	367.428	421.000	315 994
Merkez	105,078	0.0191	127,19	153,955	169,381	180.200	159 195
Acıgöl	24,844	-0.00473	23,696	22,602	22,074	32.100	19 565
Avanos	43,131	0.00839	46,905	51,010	53,195	56.700	32 682
Derinkuyu	24,631	0.02061	30,268	37,195	41,231	33.800	20 767
Gülşehir	31,664	-0.00865	29,040	26,634	25,507	31.700	21 806
Hacıbektaş	18,933	-0.00945	17,226	15,673	14,95	19.200	11 352
Kozaklı	23,629	-0.0093	21,531	19,619	18,728	23.400	13 412
Ürgüp	38,004	0.00629	40,471	43,098	44,475	43.900	37 215

Bu durumda Kapadokya alanında yapılan 1/25.000 ölçekli planın nüfus hedefleri önem kazanmaktadır. Plan Açıklama Raporu Alan Başkanlığı sitesinde olmadığı için yorum yapılamamaktadır.

1/100.000 ölçekli ÇDP'nında Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesinde "**Kapadokya Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi"** kullanımı sınırları ile Kapadokya alan sınırları hemen hemen aynıdır. Şekil 1'de 1/100.000 ve 1/25.000 ölçekli planlar ve sınırları karşılaştırmalı olarak verilmiştir. Bu planlarda iki farklı tarih ve iki farklı ölçekteki planların sınırlarını görmek mümkündür.

Şekil 1: Sınırlar ve Planlar

<table>
<tr>
<td>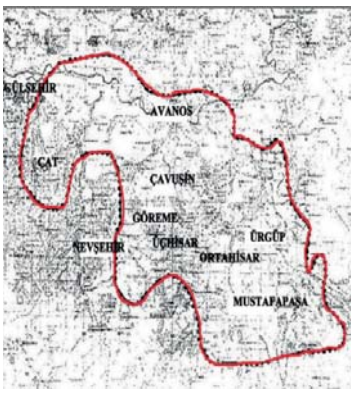
</td>
<td></td>
</tr>
<tr>
<td>“Kapadokya Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi”22.10.2004 tarih ve 2004/8328 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararında yer alan KKTKGB ilan edilmesine ilişkinhüküm 2020 yılında kaldırılmıştır. (Karar Sayısı: 2155,RG; 25.02.2020, sayı:31050)</td>
<td>16.07.2007 tarihinde onaylanan “Kırşehir-Nevşehir-Niğde-Aksaray Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı</td>
</tr>
<tr>
<td>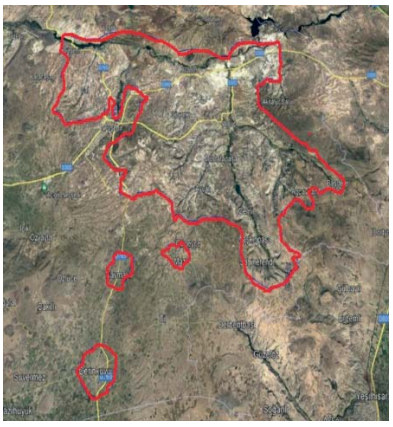</td>
<td>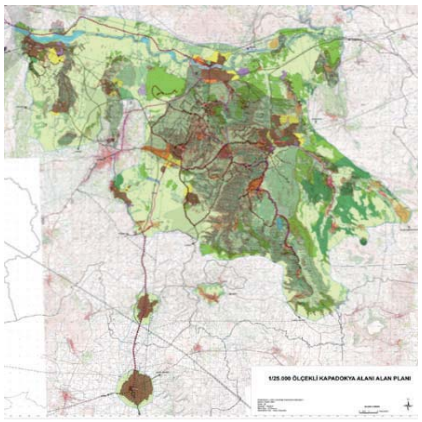</td>
</tr>
<tr>
<td>7174 Sayılı Kapadokya Alanı Hakkında Kanun ekindeki kroki. (1 Haziran 2019)

Not: Resmi Gazetede yer alan kooeninatlara göre Harita Mühendisi Namık Gazioğlu tarafından bu çalışma için çizilmiştir</td>
<td>1/25.000 ölçekli Kapadokya Alanı Üst Ölçekli Alan Planı Kapadokya Alan Komisyonu’nun 17/07/2023 tarih ve 3594 sayılı kararı ile uygun bulunmuştur</td>
</tr>
</table>

SONUÇ

Nevşehir'in sahip olduğu doğal ve kültürel değerlerin korunmasına 1960'lı yıllarda başlanmıştır. Bu dönemde ülkede koruma bilinci henüz gelişmemişken Nevşehir'in sahip olduğu değerin korunması ve sürdürülebilmesi için çalışılmıştır. 1965 tarihli ilk çalışma "Nevşehir Turizm Planlaması"dır. Planlamanın temel amacı turizm olmasına rağmen rapor, korumacıdır.

Nevşehir il sınırları içinde Göreme'nin millî park olması için de ilk çalışmalar yine 1960'lı yıllarda başlamıştır. Takip eden yıllarda koruma amaçlı politikalar üretilmiştir. Aslında en önemlisi henüz "sürdürülebilirlik" kavramı ulusal ve hatta uluslararası literatürde yer almazken Nevşehir için üretilen politikalar sürdürülebilirliğin ana temasını yakalamıştır.

Daha sonra bölge artık Kapadokya olmaya başlamıştır. Kapadokya kelimesi bir taraftan sürdürülebilirliği savunurken diğer taraftan turizmin ışıltısına doğru evrilmeye başlamıştır. Çünkü kelime Kapadokya'dır. Bu kelime tüm dünyanın bildiği ve ortak bellek oluşturmaya zemin hazırlayacak içeriktedir.

1990 yılına kadar bölgenin korunması hem tabiat varlıkları ve hem de kültür varlıklarının birlikteliği ile değerlendirilmiştir. Daha sonraki dönemler de ise kültür ve tabiat varlıklarını koruma da sektör çeşitliği ön plana çıkmış, turizm çok daha önem kazanmıştır. 2019 yılı önemli bir kırılma noktasıdır. Belki de bir başlangıç zamanıdır. Kavramların tartışıldığı, önem sıralarının sorgulandığı bir dönem olmasına karşın planlama çalışmalarında bu görülmemektedir. Kapadokya Alan Planı döneminde daha önceki "Kapadokya Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi" sınırının neredeyse tamamı yeni Kapadokya alanının sınırı hâline gelmiştir.

Kaynaklar

Baydan E. (2021) Koruma alanlarında planlama ve mülkiyet ilişkileri: Nevşehir Kapadokya bölgesi örneği / Planning and property relations in protected areas: Thecase of Nevşehir Cappadocia region Ankara Üniversitesi/Fen Bilimleri Enstitüsü/Gayrimenkul Geliştirme ve Yönetimi Ana Bilim Dalı basılmamış Yüksek lisans Tezi

Bazı Alanların Kapadokya Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi İlan Edilmesine İlişkin Hükmün Yürürlükten Kaldırılması Hakkında Karar (Karar Sayısı: 2155), Resmî Gazete Sayısı: 25 Şubat 2020, Yayım Tarihi: 31050

Bazı alanların turizm merkezi olarak tespiti, Bakanlar Kurulu Kararı, Resmî Gazete Sayısı: *23133*, Yayım Tarihi: *07* Ekim *1997*

Belgeler Türk Tarih Kurumu Erişim Tarihi: 24.01.2024 Erişim Adresi: https://belgeler.gov.tr/tam-metin/34/tur

Cihangir Çamur, K., & Cihangir, E., (2017). Turizm-Temelli Girişimciliğin Gelişiminde Yerel ve Mekansal Dinamiklerin Göreme (Nevşehir-Kapadokya) Örneğinde Analizi. *The Journal Of Socıal Scıences Instıtute*, vol.1, no.3, 227-238.

Çal H., (1997) Osmanlı Devletinde Asar ı Atika Nizamnameleri Vakıflar Dergisi, (sayfa 391-400)

Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı Erişim Tarihi: 24.01.2024 Erişim Adresi: https://canakkaletarihialan.gov.tr/tr

Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığı Kurulması Hakkında Kanun; Resmî Gazete Tarihi: 28.06.2014 Resmî Gazete Sayısı: 29044

Çevre ve Orman Bakanlığı, 2006 Kırşehir-Nevşehir-Niğde-Aksaray Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Planlama Açıklama Raporu 2006

Dinçer, Y. (2016). Cappadocia Contemporary Protection Problems, Practices and Solutions in a World Heritage Site. In Ahunbay, Z., Mazlum, D., Eres, Z., Thys-Şenocak, L. Yıldırım, E., (Eds.) Conservation of Cultural Heritage in Turkey. (pp. 127- 143). ICOMOS Turkey. İstanbul: Ege Yayınları

Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme, Milletlerarası Sözleşme, Karar Sayısı: 8/4788 Resmî Gazete Sayısı: 17959 Yayım Tarihi: 14 Şubat 1983

Eraslan Ş. (2020) UNESCO Dünya Miras Alanlarının Kriter Seçimleri ve Tematik Bağlantıları Üzerine Bir Analiz: Türkiye Örneği Journal of Awareness Cilt/Volume 5, Sayı/Issue 3, 2020, pp. 309-324 E-ISSN: 2149-6544 URL: https://journals.gen.tr/joa DOİ: https://doi.org/10.26809/joa.5.023

Eraslan Ş., (2020) Dünya Miras Alanlarında Yönetim Planları: Türkiye Örneği International Journal of Arts&SocialStudies Dergisi/Cilt 4/Sayı 6/32-48 ISSN: 2667-436

Eski Eserler Kanunu, Kanun No: 1710 Kabul tarihi: 25/4/1973 Resmî Gazete Sayısı: 14527 Yayım Tarihi: 6 Mayıs 1973

Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu teşkiline ve vazifelerine dair Kanun, Kanun No; 5805 Kabul tarihi: 2/7/1951 Resmî Gazete Sayısı: 7853 Yayım Tarihi: 9 Temmuz 1951

Göreme Vadisi ve Çevresindeki Alanın Millî Park Olarak Belirlenmesi Hakkındaki 30/10/1986 Tarihli ve 86/11135 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararının Yürürlükten Kaldırılması Hakkında Karar (Karar Sayısı: 1673) Resmî Gazete Sayısı: 30926 Yayım Tarihi: 22. Ekim 2019

Gülbay Y. (2020) Kültürel miras alanlarında yönetim sınırlarını belirlemede mekansal parametrik bir yöntem: Ankara Ulus tarihi kent merkezi. Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama ABD Basılmamış Doktora Tezi

İlhan, İ., (1999), Bölgesel Turizm Planlama Örneği ve Nevşehir Modeli. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniv. Sos. Bil. Enst., Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı. İzmir.

İstanbul Tarihi Alanları Alan Başkanlığı, Yönetim Planı Kavramı, Erişim Tarihi: 24.01.2024 Erişim Adresi: http://www.alanbaskanligi.gov.tr/yonetim_plani_kavrami.html

Kapadokya Alan Planları Yapımı ve Yürürlüğüne İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik Resmî Gazete Sayısı: *11 Temmuz 2020* Yayım Tarihi: *31182*

Kapadokya Alanı Hakkında Kanun Resmî Gazete Tarihi: 01.06.2019 Resmî Gazete Sayısı: 30791

Kapadokya Alanı Sınırlarının Değiştirilmesi Hakkında Karar (Karar Sayısı: 5629) Resmî Gazete Sayısı: 03 Haziran 2022 Yayım Tarihi: 31855

Koç, E., (1989) Kapadokya Bölgesinde Kentsel Dokunun Turizme Yönelik Korunması ve Kullanılması, Yıldız Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi. Yıldız Üniv. Fen. Bil. Enst., Şehir Planlama Anabilim Dalı. İstanbul.

KTB (2021), Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kapadokya Alan Başkanlığı, 2020 Yılı İdari Faaliyet Raporu, Tarihi: 10.09.2023 Erişim Adresi: https://kapadokyaalan.ktb.gov.tr/Eklenti/81883,2020-idari-faaliyet-raporupdf.pdf?0

Kültür ve Turizm Bakanlığı Kapadokya Alan Başkanlığı Erişim Tarihi: 02.04.2024 Erişim Adresi: https://kapadokyaalan.ktb.gov.tr/TR-354715/aski-ilanina-yapilan-itirazlar-kapsaminda-125000-olcekl-.html

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kapadokya Alan Başkanlığı, 1/25.000 ölçekli Kapadokya Alanı Üst Ölçekli Alan Planı İlanı Erişim Tarihi: 24.01.2024 Erişim Adresi: https://kapadokyaalan.ktb.gov.tr/TR-347765/125000-olcekli-kapadokya-alani-ust-olcekli-alan-plani-i-.html

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Göreme Millî Parkı ve Kapadokya (Nevşehir) Erişim Tarihi: 24.01.2024 Erişim Adresi: https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44433/goreme-milli-parki-ve-kapadokya-nevsehir.html

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Dünya Miras Listesi'ne Alınma Kriterleri Erişim Tarihi: 24.01.2024 Erişim Adresi: https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44439/dunya-miras-listesi39ne-alinma-kriterleri.html

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Merkez Birimler Erişim Tarihi: 20.01.2024 Erişim Adresi: https://www.ktb.gov.tr/TR-96682/birimlerimiz.html

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Uludağ Alan Başkanlığı Erişim Tarihi: 20.01.2024 Erişim Adresi: https://uludagalan.ktb.gov.tr/TR-342143/mevzuat.html,

Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2023). 1/25.000 ölçekli Kapadokya Alanı Üst Ölçekli Alan Planı İlanı. Kapadokya Alan Başkanlığı. Son erişim tarihi 24.01.2024 https://kapadokyaalan.ktb.gov.tr/Eklenti/117262,25000-olcekli-kapadokya-alani-ust-olcekli-alan-plani-pl-.pdf?0

Madran, E. (1996). Cumhuriyet'in İlk Otuz Yılında (1920-1950) Koruma Alanının Örgütlenmesi. I *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi*, *16*(1-2), 59-97. http://jfa.arch.metu.edu.tr/archive/0258-5316/1996/cilt16/sayi_1_2/59-97.pdf

Mumcu A (1969), "Eski Eserler Hukuku ve Türkiye", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XXVI, S. 3-4, Ankara 1969, s. 66, 69.

Nevşehir İli hudutları, içinde bulunan ve ekli krokide sınırları tespit edilen Göreme Vadisi ve çevresindeki alanın. Millî Park olarak belirlenmesi, Bakanlar Kurulu Kararı, Resmî Gazete Sayısı: 19292, Yayım Tarihi:25 Kasım.1986

Nevşehir İli, Gülşehir İlçesi Gümüşkent Kasabasında Bulunan Yeraltı Şehrinin Korunması Gerekli Eski Eser Olara Tesbitine Dair Tebliğ Resmî Gazete Sayısı: 15724, Yayım Tarihi: 04 Ekim 1976

Nevşehir Turizm Planlaması (1965) Turizm Tanıtma Bakanlığı ve İmar ve İskan Bakanlığı Ortak çalışması

Ortahisar Araştırma Değerlendirme ve Genel Koruma Projesi (1975) Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ahiler Kalkınma Ajansı, Bir Bakışta TR71 Bölgesi Erişim Tarihi: 23.09.2023 Erişim Adresi: https://www.ahika.gov.tr/bolgemiz/bir-bakista-tr71-bolgesi/

Solmaz Şakar, F. (2020). Kapadokya Kültürel Miras Alanlarının Değişimi ve Yorumlanması 1960-2020, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Restorasyon Programı Basılmamış Doktora Tezi

Solmaz Şakar, F. (2022). Kapadokya Doğal ve Kültürel Miras Alanlarının Koruma ve Planlama Süreçleri TÜBA-KED Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi, 11-30 DOI: 10.22520/tubaked2022.26.001

Topuz Cerrah N., Armatlı Köroğlu B. (2023) Firm Size and Factors of Competitiveness in Micro Tourism Clusters: Ürgüp Case Journal of Tourısmology, cilt. 9, sa. 1, ss. 62-75, 2023

TUİK Nüfus ve Demografi, Erişim Tarihi: 25.12.2023 Erişim Adresi: https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKate; ori?p=nufus-ve-demografi-109&dil=1

Turistik Gelişme Politika Esasları, Bakanlar Kurulu Kararı; Resmî Gazete Sayısı: 14457 Yayım Tarihi: 23 Şubat 1973

Uludağ Alanı Hakkında Kanun, Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 26. 01. 2023 Sayı: 32085

UNESCO (f), The “Five Cs” of the World Heritage Convention Erişim Tarihi: 12. 09.2023 Erişim Adresi: https://www.unesco.org/en/world-heritage

UNESCO (c), The Criteria for Selection Erişim Tarihi: 20.10.2023 Erişim Adresi: https://whc.unesco.org/en/criteria/

UNESCO (a), About UNESCO Erişim Tarihi: 01.10.2023 Erişim Adresi: https://www.ungm.org/Shared/KnowledgeCenter/Pages/UNESCO

UNESCO (b), United Nations Charter Erişim Tarihi: 02. 09.2023 Erişim Adresi: https://whc.unesco.org/en/list/357

UNESCO (d), Göreme National Park and the Rock Sites of Cappadocia Erişim Tarihi: 02. 09.2023 Erişim Adresi: https://whc.unesco.org/en/list/357

UNESCO (e), UN stamps feature UNESCO World Heritage sites in Türkiye Erişim Tarihi: 02. 09.2023 Erişim Adresi: https://whc.unesco.org/en/list/357

UNESCO (g), World Heritage List Erişim Tarihi: 12. 09.2023 Erişim Adresi: https://whc.unesco.org/en/list/

UNESCO (h) (2023) Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention Erişim Tarihi: 17. 01.2024 Erişim Adresi: https://whc.unesco.org/en/world-heritage-centre